בְּאֵר הַגּוֹלָה

תוֹסָפוֹת וְהַרַמְבַ״ן בְּסֵפֶר תּוֹרֵת

ַבָּרִים הַרָעִים שֵׁאֵרְעוּ ^(ג) בָּהֵם: ב. ••אַף עַל גַּב דְּכָתִיב בַּקְרָא בַּחֹדֵשׁ הָרְבִיעִי בְּתִשְׁעָה לַחֹדֵשׁ הָבָקעָה הָעִיר, אֵין מִתְעַנִּין ^{(ג) (ד)} בְּתִשְׁעָה בּוֹ אֶלָּא בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁבָּרְאשׁוֹנָה ָהָבְקָעָה בְּתִשְׁעָה בּוֹ, כֵּיוָן שֶׁבַשְׁנִיָּה הָבְקָעָה בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בּוֹ, תִּקְנוּ לְהִתְעַנּוֹת בְשִׁבְעָה עָשָׂר בּוֹ, מְשׁוּם דְּחַרְבַּן בַּיָת שֵׁנִי חַמִיר לָן:

תקנ הֶבְדֵּל שָׁיֵשׁ בֵּין תִּשְׁעָה בְּאָב לְיָתֶר צוֹמוֹת, וּבוֹ ד׳ סְעִיפִים:

פּוֹסְקִים. ב תוֹסָפוֹת בְּסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דְּתַּעֵנִית וּשְׁאָר פּוֹסְקִים. א. * *הַכֹּל חַיָּבִים לְהָתְעַנּוֹת אַרְבַּע צוֹמוֹת הַלָּלוּ (א) וְאָסוּר לְפְרֹץ גָּדֵר: הגה (ב) * מִיהוּ, (ג) עַבָּרוֹת וּמֵינִיקוֹת שֶׁמִצְטָעֵרוֹת הַרְבֵּה ^{(ד) *} אֵין לְהָתְעַנוֹת (הגהות מימוני והמגיד פרק ה), וַאֲפָלוּ אֵינָן מִצְטָעֵרוֹת אֵינָן מְחָיָבוֹת לְהָתְעַנוֹת, ^(ה) אֶלָא שֶׁנָהַגוּ ⁽⁶⁾ לְהַחְמִיר. וְדַוָּקָא בִּשְׁלשָה צוֹמוֹת, אֲבָל בְּתִשְׁעָה בְּאָב מְחַיָּבוֹת לְהַשְׁלִים (כְּדִלְקַמֶּן סִימָן תקנד סָעִיף ה): ב. בּצוֹמוֹת הַלַּלוּ חוּץ מִתְּשָׁעַה בָּאָב ^{(כ) סוּ} מִתְּרִים בְּרְחִיצָה וְסִיכָה וּנְעִילַת הַסַּנְדֵּל וְתַשְׁמִישׁ הַמְּטֵה,

ס אַף עַל גַּב דְּכְתִיב כּוּ׳. וְעַיֵּן בַּעֲטֶרֶת וְקַנִים שָׁאֵין מְקַדְשִׁין הַלְּכָנָה לְּדֶם שַׁבָּת ס נַחָמוּ כוּ׳ וְאָנוּ נוֹהַגִּין כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן תכו בְּשֵׁם הַאֲרִ״י זַ״ל לְקַדֵּשׁ בְּמוֹצָאֵי ּתִשְׁעָה בְּאָב, וְעַיֵּן בִּשְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ב סִימָן יא שֶׁהָיָה נוֹהֵג לִטְעֹם מִידֵי קֹדֶם, וַהֲבֵאתִיו בְּשַׁצֵבִי תְּשׁוּבָה שָׁם. וְעַיֵּן לְקַמֶּן סִימֶן תקנא סָעִיף קָטָן כה שֶׁכָּתַב לְבַשֵּׁר לַלְבַנָה כוּ׳, וּבַבְרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן תקנט כַּתַב לְבַשֵּׁר הַשְּׁכִינָה הַמְכַנָּה לַלְבָנָה כֹּנ׳. וְעַיֵּן בְּדַרְכֵי מֹשֶׁה בְּשֵׁם מַהֲרִי״ל, אֶחָד שָׁכַח וְאָכַל בַּעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת יָשׁ לֹוֹ לְהָתְעַנּוֹת שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁנִי, וְכָתַב בְּאֵלֹיָה רַבָּה, דְּפָשוּט דְעֲשָּׂרָה בְּטֵבֵת עַצְמוֹ צָרִיךְ לְהַשְׁלִים אַחַר שֶׁנִּזְכַּר. בַּסְּלִיחוֹת לְשִׁבְעָה עָשֶּׁר בְּחַמִּה בְּחַטָּאתָה צָרִיךְ לְהַשְׁלִים אַחַר שֶׁנִזְכַּר. בראשה ובכבל הוא טעות הדפוס, וצריד לומר ובכפל בפ״א, והוא על שם הַכֶּתוֹב כִּי לָקְּחָה מִיַּד הֹ׳ כִּפְלַיִם בְּכָל חַטֹאתִיהָ, וּפִתְרוֹן מַלַּת בְּרֹאשָׁה הוּא הַקֶּרֶן, (ג) בְּתִשְׁעָה. וְלֹא רָצוּ לֹגְזֹר גַּם בְתִשְׁעָה בּוֹ, דְאֵין מַטְרִיחִין עַל הַצְבּוּר יוֹתֵר מְדַּאי רַמְבַּ״ן. וְכָתַב הַמָּגַן אַבְרָהָם, וְאָם כֵּן בַּעַל נֶפֶשׁ יִתְעַנֶּה נַּם בְּתִּשְׁעָה, מִיהוּ בִּירוּשַׁלְמִי אִיתָא שֶבָּרִאשׁוֹנָה הָיָה גַּם כֵּן בְּשִׁבְעָה עָשָׂר, אֶלָּא מִפְּנֵי הַצָּרוֹת טָעוּ בְּחֶשְׁבּוֹן: (ל) לְהַחִמִּיר. כַּתַב מ״ע סִימַן קיא, קטַנִּים מַאֵּכִילִין אוֹתָם לֶחֶם וּמֵיָם לְהָתַאַבֵּל עָם הַצָּבּוּר, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְּרָהָם, וְנִרְאֶה לִי דִּוְקָא קָטָן שֶׁיֶּשׁ לוֹ דַעַת לְהָתְאַבֵּל: (כ) מַתָּרִים. וּבַעַל נֶפֶשׁ יַחְמִיר בְּכֵלָם כְּמוֹ בְּתִשְׁעָה בְּאָב חוּץ מַחֲלִיצַת מִנְעָל שֶׁלֹא יְהֵא כְּחוּכָא וְאִטְלוּלָא, שְׁלָ״ה. מִכָּל מָקוֹם בְּלֵיל טְבִילָה לֹא יִפְרשׁ מֵאִשְׁתּוֹ, מָגֵן אַבְרָהָם. וְעַכְשָׁוֹ בִּרְחִיצָה הַמִּנְהָג לֶאֱסֹר וּמִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת מתר, ב״ח:

ּכְמוֹ שֶׁבָּתוּב וְהֵשִׁיב אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשוֹ, עַיֵּן שָׁם:

• מַתָּרִים. עַיֵּוְ בַּאַר הִישַב. וְעַיֵּוְ בְּפָנִים מָאִירוֹת חֵלֶק ב סִימָן מט מַה שֶׁכָּתָב לְתָרִץ קַשְׁיַת הַשַּ״וֹ מַאי רְבוּהָא דְרָבִי כֹּי וּלְפָרָשׁ דְּבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת אַהָא דְּבַקֵּשׁ לַעֲּקְר. וְעָבֵן שָׁם שֶׁבֶּתָב שֶׁיֵשׁ לוֹמַר שֶׁרָבִּי בְּצוֹנֵן רָחַץ כוּ׳ וְאָם כֵּן בְּרָחִיצֵת חִמִּין אָסוּר, וְכֵן כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים שֶׁבַּצֵל נֶפֶשׁ יַחְמִיר כוּ׳. עַיֵן שָׁם, וְעַיֵּן בְתִשְׁבִּ״ץ חַלְּקְ ב סימן רעא בְּאֹרֶךְ בֶּדֶה. וְכָהַב מַחֲזִיק בְּרָכָה בְּשֶׁם וָדַע אֲמָת, אִינוֹ יָכוֹל לְהָתְעַנוֹת בִּשְׁלשָה צומות חוץ מִתְּשְׁעֵּה בְּאָב אֵין צָריְדְ הַתְּרָה עַיֵּן שְׁם:

בַּאוּר הַלְּכָה

אָקָד וְתִינוֹק בֶּן * הַכֹּל חַיָּבִים וְכוּ׳. תִּינֹקֶת בַּת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנִים וְיוֹם אֶחֶד וְתִינוֹק בֶּן שָׁלשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחֶד חַיָּבִים לְהִחְעַנּוֹת וְלֹא קֹרֶם לָכֵן, וְאַף שֶׁלֹא הַבְּרוֹת שְׁעָרוֹת חַיָּבִים (פַּרִי מְגָּדִים בְּשֵׁם אַלִּיָה רַבָּה): * מִיֹּחוֹ עֻבְּרוֹת וּמֵנִיקוֹת וְכוּ׳. עַיֵּן לְקַמֶּן בְּסִימָן תרפו בְּהַגָ״הּ לְעִנְין תַעֲנִית אֶסְתֵּר, דְהוּא הַדִּין לְענִיַן כּוֹאֲבֵי עֵינַיִם אָם מִצְטַעֲרוֹת הַרְבֵּה. וּלְענִינֵנוּ אֶפְשָׁר דְּחָמוּר יוֹתֵר, דְּכֵיוָן דְּכָבֶר רָצוּ וְקְבָּלוּ כָּל יִשְׁרָאֵל לְהָתְעַנוֹת בְּכָל הָאַרְבָּעָה צוֹמוֹת, תוּ הַוִי לְהוּ תַּצַנִית חוֹבָה, וָלֹא הָתַּר אֱלָּא לְעִנִין עָבָּרוֹת וּמֵנִיקוֹת שֵׁהַקֵלוּ בָּזֵה לְכַתְּחָלָה, וָכִדְמוּכָח בַּגְּמֶרָא דְּלֹא הַזְפַר אֶלָּא לְעִנְיֵן תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁמִּתְעַנוֹת וּמַשְׁלִימוֹת בּוֹ. אָמְנָם בְּקוֹבֵץ שֶׁעַל הָרַמְבַּ״ם כָּתַב, כִּמְדָמֶה שֶׁרָאִיתִי בִּכְתַב קַרְשׁוֹ שֶׁל הַנָּאוֹן מַהַר״ז עֶמְרִיךְ זַ״ל לְהָקֵל בָּזֶה אַף בִּשְׁאָר תַּעֲנִיּוֹת, וְהַכֹּל לְפִי רְאוֹת עֵינַיִם, עַד בָּאן לְשׁוֹנוֹ: * אֵין לְהִתְעַנּוֹת. עַיֵּן בְּאֵלְיָה רַבָּה בְּשֵׁם מַעֲרַנִּי יוֹם טוֹב שֶׁיִפְּרְעוּ אַחַר כָּךְּ, וְחֵילֵה מֵהָא דִּלְקְמָן סִימָן תרפו. וְהַמְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א שָׁם יִרְאֶה דְּאֵין רְאָיָה מִשָּׁם לְעִנְיָנֵנוּ, וְגַם לֹא מָצָאתִי לְעֵת עַתָּה לְשׁוּם אַחֲרוֹן שֶׁיַּעְתִּיק דַּבְרֵי הָאֵלִיָּה רַבָּה בָּזֶה:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לְרֹאשׁ לְאַחַר הַחֻּרְבָּן עַל הַפְּלֵיטָה הַנִּשְׁאָרָה, וְנִכְבָּה נַּחֶּלֶת יִשְׂרָאֵל הַנְשְׁאָרָה, כִּי עַל יְדֵי שֶׁנֶּהֶרַג נְּלוּ כֻּלְּם וְנֶהֶרְגוּ מֵהֶם לַאֲלְפִים. וַעֲשְׂרָה בְּטֵבֵת, שֶׁבּוֹ סָמַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל נְבוּכַדְנָאצֵר הָרְשָׁע עַל יְרוּשְׁלַיִם וֶהֶבִיאָה בָּמֶצוֹר וּבִמֶצוֹק, וּמְזֵה נִמְשַׁךְ הַחֻרְבָּן: (ג) בָּהֶם. מִי שֲטַעָה וָאָכַל בָּהֶם, ס מָבֶּל מָקוֹם צָרִיךְ לְהַשְׁלִים הַתַּצַנִית אַחַר שֶׁאָכֵל, דְמִי שֶׁאָכֵל שׁוּם יַחֲזֹר 🛪 ּרְיֹאכַל שׁוּם, וְאָם צָרִיךְ לְהָתְעַנּוֹת יוֹם אַחֵר, עַיֵּין לְקַמְּן סִימָן תקסח סָעִיף א וּבַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם: 🗅 🗅 (ד) בְּתִשְׁעָה. וְלֹא רָצוּ לִגְוֹר גַּם בְּתִשְׁעָה, :יוֹתֵר מְדַאין שַל הַצְּבּוּר יוֹתֵר מְדַאי 🖘

אָסוּר לִפָּרֹץ גָּדֵר. רוֹצֶה לוֹמַר, אַף עַל גַּב דְּמַסְּקִינָן בַּגְּמָרָא 🗶 🛪 דְבִוֹמֵן דְאֵין מַצוּי גְּזֵרוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים עַל יִשְׂרָאֵל תַּלוּי הַדַּבָר בִּרְצוֹן יִשְׂרָאֵל, דְּהַיִנוּ אָם רָצוּ רֹב יִשְּׂרָאֵל וְהָסְכִּימוּ שֵׁלֹא לְהָתַעַנּוֹת בְּהַשְׁלֹשָׁה צומות הָרְשוּת בְּיָדָן, כָּתִבוּ הַפּוֹסְקִים דְּעַכְשָׁו כְבַר רָצוּ וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶן כְּלַל יִשְׂרָאֵל מִדּוֹר דּוֹר וְאָסוּר לִפְרֹץ גָּדֵר: (ב) מִיהוּ וְכוּ׳. דְּבְשְׁעָה שֶׁרְצוּ רָקְבְּלוּ עֲלֵיהֶן לְהִתְעַנּוֹת וּשׁ הֵקֵלוּ לְכַתְּחִלֶּה עֲלֵיהֶן: וֹג) עַבְּרוֹת וּמֵנִיקוֹת

וָכּוֹי. וֹמְסְתַּבְרָא דְעָבָּרֶת מִקְרֵי מִשְׁעָה שֶׁהָכִּר הַוָּלֶד, כִּדְקָוֹמָא לְן לְעִנְיַן וְסָתוֹת, וּמְכָּל מְקוֹם אֶפְשֶׁר דַאֲפְלוּ לְאָחַר אַרְבְּעִים יוֹם לִיצִירַת הַוּלֶד וְמֵי הָוָה לָה בְּכָלָל מָעָבֶרַת לָענִין זָה אָם מַרְגַּשָׁת צַעַר, אַבַל בְּבָצִיר מַהְכִי נַרְאָה דְּהַוֹיָא לָה בְּכָל מָעָבֶרַת לָענִין זָה אָם מַרְגַּשָׁת צַעַר, אַבל בְּבָצִיר מַהְכִי נַרְאָה דְּהַוֹיָא לָה בְּכָל מָעָבֶרת לְעָבָּי מַרְגָּשָׁת חָלְשָׁה. 💿 אֵין לְהַחְמִיר בָּהּ כְּלֶל [מוֹר וּקְצִיעָה, עַזַ שְׁם]: 🐧 אֵין לְהַתְעַנּוֹת. וְכָל שֶׁבֵן אָם הוֹא חוֹלֶה שְׁצֵין בּוֹ סַכְּנָה, בְּוַדֵּאי פְּטוֹר מָלְהָתְעַנוֹת וּטִּ וְאָסוֹר לוֹ לְהַחָמִיר עַל עַצְמוֹ: וֹה) אָלָא שַׁנָּהָגוּ לְהַחְמִיר. וְאָם הַם חַלוּשׁוֹת, נַרְאָה דְאֵין לָהָם לְהַחְמִיר. וֹי מְכָּל מְקוֹם אַךְ הַצְּרִיךְ לָאֱכֹל לֹא יִתְעַנֵג עַצְמוֹ בְּבָשֶׁר וָיַיִין, רַק כְּפִי מַה שֶׁצְרִידָּ. וְכָן הַקְּטַנִּים שָׁיֵשׁ לָהֶם דַעַת לְהַתְּאַבֵּל, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין מְחַיָּבִין לְתַנְּכֶם 🐵 אָפִלּוֹ בֶּן שְׁתִּים עֶשָׂרָה שָׁנָה וַאֲפָלוּ בְּתַעֵנִית שָׁעוֹת, מִכְּל מָקוֹם רָאוּי לְחַנְּכָם שֶׁלֹא יֹאכָלוּ חַ רַק כְּדֵי קִיּוֹם הַגּוּף לֶחָם וֹמִיִם אוֹ שָׁאָר מַאֲכָל פְּשׁוּט לְפִי הַתִּינוֹק, בְּדֵי שַּׁיָהָאבְּלוּ עָם הַצְּבּוּר: 💄 (וֹ) מֻתָּרִים בַּרְחִיצָה וְכוּי. דְּבְשָׁעָה שֻׁרְצוּ וְקְבְּלוּ עֲלֵיהָם לְצוֹם בְּכָל הָאַרְבֵּע תַּצֵנִית הַנַּ״ל 🛪 לֹא קבְּלוּ עֲלֵיהֶם שֶׁיּהִינּ בָּחֹמֶר תַּעֵנִית צָבּוּר בָּתִשְׁעָה בָאָב, לָפִי שָאֵין רֹב הַצָּבּוּר יְכוּלִין לָעַמֹר בָּה. 🐵 וּבַעל נַפָּשׁ יָחְמִיר 🙉 בְּכָלַן כְּמוֹ בְּתִשְׁעָה בָאָב, אֵלָא שָאָם חַל לִיל טָבִילָה יָקיֵם עוֹנְתוֹ. וָגִם בִּנְעִילַת הַפַּנְדָל לֹא יָחָמִיר מִשׁוּם חוֹכָא וָאִשְלוּלָא, יֹ וְכַן אָם חָל עַשְׂרָה בְּטֶבֵת בְּעָרָב שְׁבְּת אֵין לְהַחְמִיר בְּרָחִיצָּה בְּחַמִּין מָפָּנֵי כָּבוֹד הַשַּׁבָּת:

שַׁעַר הַצִּיוּן

יששו עיקרון (כ) אַלְיָה זוּטָא: ב (כ) רַקְּבּ״ן, וְצֵיֵן מָגן אַבְרָהָם מֹה שְׁכָּהְם לְעָנָין בַּעל נָפָשׁ, וְצֵיֵן פְּתְחֵי תְשׁוּבְה שְׁמְּפְקְפְּק עָלְיו:
(ז) אַלְיָה זוּטָא: ב (ז) רַקְבּ״ן, וְצֵיֵן מָגן אַבְרָהָם מֹה שְׁכָּהָם לְעָנָין בַעל נָפָשׁ, וְצִיֵּן פְּתְחִי תְשׁוּבְה שְׁמָבְּי הָשָׁלְּה נְשִׂרְה הָעָבָּר חָלוּשׁ בְּיוֹתָר וְעָנִיי אוֹ סְגּוּף אֱל מִפְּסִידוֹ בְּוַדְאִי יִמְסְבֵּן גָם הָמְעָבֶּרָת, לְפִילֶּךְ הַמַּקְל נְשָׂכָר בְּלִי בְּקְבְּה בָּם כַּן אֲסִרוֹת הַרְבָּה בָּם כַּן אֲסִרוֹת וְמָה בְּפִר מְבָּרִי מְנְּדִים דְּהַיְבִיוֹ, אָבָר בְּבִּיר יִמְּרִים בְּיִבְּי מְנָרִים בְּקְרֹין בְּחָמִין יֵשׁ לוֹמֶר דְשְׁרִי. בְּשְׁלְשׁה צוֹמוֹת, וְהָנְּי בְּחָמִין יֵשׁ לוֹמֵר דְשְׁרִיי בְּקְלְשׁר צוֹמוֹת, וְהָנְּי בְּחָמִין יֵשׁ לוֹמֵר דְשְׁרִי. זְּבְלְיִי בְּחָמִין יֵשׁ לוֹמֵר דְשְׁרִי. בְּעִלְּשׁר צוֹמוֹת, וְהָבָּי הָהְיִבְּעָ הְשִׁלְשָׁה צוֹמוֹת, וְהָנָּי בְּחָמִין יֵשׁ לוֹמֵר דְשְׁרִיי בְּהָבְּעְלְשׁר צוֹמוֹת, וְהָנִי בְּחָמִין יֵשׁ לוֹמֵר דְשְׁרִיי, וְבָּבְּי בְּבְּרִי מְנָּדִי הָּתְּבִּי, וְבְּלְיִי בְּחָמִין יֵשׁ לוֹמָר דְשְׁרָי. בְּבְּעָב הְאַבְּיוֹ הְשִׁלְשְׁה צוֹמוֹת, וְכָּתָב בְּעָרָה בְּעָרְיִי בְּחָמִין וְבְבָּי הְבָּרִי הְּנִיהְי בְּעָרְיה בְּעָבְיי בְּבָּוֹם בְּעָבְיי בְּבְּבְּי בְּבְּיִם הְּבָּיי, מְבָּרִי הְבָּיי מְבָּיי הְבָּרִי הְבָּרִי הְבָּיי הְבָּרִי הְבָּיי הְעִלְישָׁה צוֹמוֹת בְּמֹוֹ עָל הְשְׁלְשָׁה צוֹמוֹת בְּטוֹ עְלְ הָשְלְשָׁה צוֹמוֹת בְּמוֹ עָל הָשְׁלְשְׁה צוֹמוֹת בְּעָב בְּעָב בְּיִבְּי בְּבְּבְּי בְּבְּבִים בְּעָבְ בְּעָבְיי בְּחָבְיי בְּבְּבְים בְּעִבְּי בְּבְּבְים בְּבְּי בְּבְּיוֹ בְּחָבְיי בְּיוֹבְי בְּבְּבְּי בְּבְּי בְּבְּבְּי הְיִבְיי בְּבְּבְי בְּבְּי בְּבְּי בְּבָּי בְּבְי בְּבְּים בְּיִי בְּבְּי בְּבְּיי בְּבְייוֹי בְיִי בְּיוֹי בְּיִי בְּבְיי בְּבְייִי בְּיִי בְּבְּי בְּבְיי בְּבְּים בְּיִי בְּיִי בְּבְיי בְבְיבְים בְּבְּים בְּיִים בְּבְּים בְּבְייִים בְּיִי בְּבְיוֹם בְּבְּיוֹם בְּיִים בְּיִים בְּיִיבְייִים בְּיִבְיי בְבְּיִים בְּיִבְיים בְּבְּיִים בְּבְּיִים בְּבְּיבְּבְּבְיבְיבְיבְּבְּבְיבְיבְּבְיבְּבְּבְיבְּבְיבְיבְּבְּבְּבְּבְּבְיבְם בְּבְיבְּבְיבְיבְּבְיבְ